

Két hazai űrkongresszus – a gyűjtő szemével

Schuminszky
Nándor

BEVEZETÉS

„Az űrhajósok az emberiségnek az a kis csoportja, akik messziről láthatták Földünket, és átérezhették, hogy milyen kicsi és törékeny is. Mi űrhajósok reméljük, hogy minden ember meg fogja érteni azt az elvet, hogy bolygónkat úgy kezeljék, mint az otthonukat, otthonunkat, amelyen születünk, amelyen élünk, és amelyen gyermekeinknek és unokáinknak is kell majd élniük.” Ezeket a szavakat mondta Alekszej Leonov az Űrhajósok Nemzetközi Szervezetének (*Association of Space Explorers, ASE*) megalakuló ülésén, 1985. október 2-án egy Párizs közelében lévő kastélyban. Az ötnapos kongresszus címe és tárgya Bolygóotthonunk (*The Home Planet*) volt. A felszólaló űrhajósok a Föld és környezetének a megóvása iránti felelősségérzetüknek adtak hangot. A tagság alapfeltételének azt szabták, hogy a jelöltnek minimum egy Föld körüli keringést kell végrehajtania. Így lett az ASE-tagság „mérceje” Jurij Gagarin. Az ASE 1. űrkongresszusról kiadott sajtóközlemény feltűnő mozzanata lehetett az olvasók számára, hogy a megalakuló ülésen egyetlen női űrhajós sem vett részt. Számunkra viszont jó hírt jelentett, hogy a 13 országból érkezett 25 alapító tag között ott volt hazánk – máig egyetlen – űrhajósa, Farkas Bertalan is.

AZ IAF 34. KONGRESSZUSÁNAK „MELLÉKLETE”

Kevesebben emlékezhetnek talán arra, hogy két évvel korábban Budapest adott helyet az IAF (*International Astronautical Federation*, Nemzetközi Asztronautikai Szövetség) 34. kongresszusának. A párizsi űrkongresszussal szemben, három űrhajósnő jött Magyarországra. A sajtó

1. ábra: Találkozás a Honvédelmi Minisztériumban. A kép jobb szélén Svetlana Szavickaja – Cinege Lajos honvédelmi miniszter mellett – a bal szélén Steven Hawley, mellette (akkori felesége) Sally Ride ül. (Forrás: HM, 1983. okt. 10., Szabó Barnabás)

2. ábra: Sally Ride az STS 41-G Challenger fedélzetén a Pille dózismérővel, 1984 októberében. A szigorúan titkos akció miatt ez a fotó még ma sincs fenn a NASA egyetlen fotótárában sem

szerint Sztvetlana Szavickaja és Sally Ride az IAF-kongresszusra Budapestre, míg Valentyina Tyereskova Balatonaligára a Nemzetközi Nőszövetség meghívására érkezett meg.

Nem jelent meg egyetlen kép sem arról, hogy Tyereskova találkozott volna szovjet és amerikai kolléganőjével itt, Magyarországon, 1983 októberében. Ennek ma sem tudom az okát, és a következő sorokat is csak feltételezem, de valószínűleg ekkor dőlhetett el, hogy Sally Ride a világűrben próbálhatja ki a magyar dózismérőt. Ha jó szakmai véleményt ad a műszerről, akkor a NASA olyan vételárat kínál a magyar államnak, amely alapvetően befolyásolhatta volna a hazai űripár kialakulását, elősegíthette volna annak ugrásszerű fejlődését. Azonban megérkezett a „tiltó parancs” a Pille katonai alkalmazási lehetőségének érvével. Maradt nekünk a „titkos” fotó, és vigasztalhat az a tudat, hogy a Pille ma már a Nemzetközi Űrállomás alapfelszereléséhez tartozik.

ASE 2., MAGYARORSZÁG, 1986. OKTÓBER 13-17.

Eleget téve Farkas Bertalan és az MTA Interkozmosz Tanácsa meghívásának, Budapesten tartották meg az ASE 2. kongresszusát, 1986. október 13-tól 17-ig. A mottó a Kozmosz, mint az élet közege (angolul *Toward Space Civilization*) volt. Bár több űrhajós, aki az előzetes tájékoztatókor „valószínűnek” mondotta részvételét, végül egyéb elfoglaltságaikra hivatkozva nem jött el Magyarországra, a megjelent űrhajósok száma 13 országból 32 volt. A kongresszuson részt vett Magyarai Béla is, de ő a „gagarini mérce” alapján nem lehetett az ASE tagja.

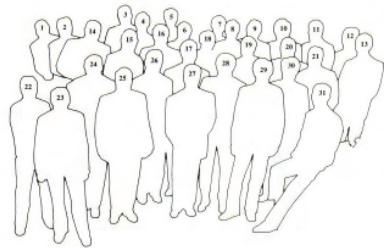
Az előadásaik során nemcsak a közönséggel, hanem egymással is megosztották tapasztalataikat, és kicserélték nézeteiket az űrhajózás közelebbi és távolabbi jövőjére vonatkozóan. Egyhangú volt a vélemény, hogy az emberiségnek közös erőfeszítéseket kell tennie az űrben, a Föld minden nemzetének érdekét szolgálva.

Az együtt töltött napok alatt – az előzetes programmal szemben – háttérbe szorult az ASE alapokmányának kidolgozása, mert az űrhajósok a kollegiális, baráti eszmecseréket sokkal fontosabbnak

SPACE FLIERS ATTENDING THE SECOND PLANETARY CONGRESS OF THE ASSOCIATION OF SPACE EXPLORERS

1. Valyeri F. Bykovsky, Soviet Union	26. Valyeri N. Kubasov, Soviet Union
2. Alexander P. Alexandrov, Soviet Union	27. Karl C. Henize, United States
3. Byron K. Lichtenberg, United States	28. Sultan Al-Saud, Saudi Arabia
4. Rodolfo Neri, Mexico	29. Russell L. Schweickart, United States
5. Vladimir A. Solovyov, Soviet Union	30. Sigmund Jahn, GDR
6. Nikolai N. Rukavishnikov, Soviet Union	31. Walter Cunningham, United States
7. John-David Bartoe, United States	
8. Dumitru Prunariu, Romania	Not pictured, Donn F. Eisele
9. Zhugderdemigyn Gurragcha, Mongolia	
10. Taylor G. Wang, United States	
11. Robert F. Overmyer, United States	
12. Oleg Y. Atkov, Soviet Union	
13. James B. Irwin, United States	
14. Alexei A. Leonov, Soviet Union	
15. Loren W. Acton, United States	
16. Bertalan Farkas, Hungary	
17. Wubbo J. Ockels, Netherlands	
18. Ernst Messerschmid, FRG	
19. Leonid I. Popov, Soviet Union	
20. Georgii Ivanov, Bulgaria	
21. Arnaldo Tamayo-Mendez, Cuba	
22. Konstantin P. Feoktistov, Soviet Union	
23. Oleg G. Makarov, Soviet Union	
24. Miroslaw Hermaszewski, Poland	
25. Vladimir A. Lyakhov, Soviet Union	

2

3. ábra: Az ASE-kiadvány fotóján az űrhajósok megkeresésében a beszámozott rajz segít. A képről hiányzik Donn Eisele és Magyarai Béla

ítélték. Az alapokmány félretolása egyik fő okának az Egyesült Államoknak a „csillagháborús” SDI (*Strategic Defense Initiative*) programhoz való ragaszkodása volt, de a szervezet pénzügyi, gazdasági működésének biztosítására is további megbeszéléseket helyeztek kilátásba. Összességében az ötnapos kongresszus jó légkörben folyt le, hasznos találkozásnak bizonyult, öregbítve hazánk hírnevét az úrvilágban is.

ASE 33., MAGYARORSZÁG, 2021. NOVEMBER 1-5.

Az első rossz hír a vírushelyzet miatt érkezett meg. A 2020 őszére tervezett ASE-kongresszust el kellett halasztani, legalább egy évvel. A második rossz hírt – az ösztöndíjjal az Egyesült Államokban tartózkodó – Vincze Miklós barátom küldte. Az ASE egyik alapító tagja, Rusty Schweickart lemondta az utazást a COVID-veszélyre hivatkozva. Ezért ki kellett valamit találnom, hogy megszerezsem az aláírását. Ugyan 1986-ból már volt tőle a gyűjteményemben az ASE 2. kongresszusa alkalmával, de egy személyes találkozás mindig más. Mikin keresztül elküldtem neki a híres „vízkérő” videót, meg néhány fotót az egri borospincében mutatott táncáról. Azzal is tisztában voltam, hogy Rusty már évek óta nem ad autogramot, még a piaci árért (150 dollár) sem, de bíztam benne, hogy a hatás nem marad el. Így is lett, és Miki barátom hozta haza azt a dedikált fotót, amelyen bizony „történelminek” nevezi a küldött képeket.

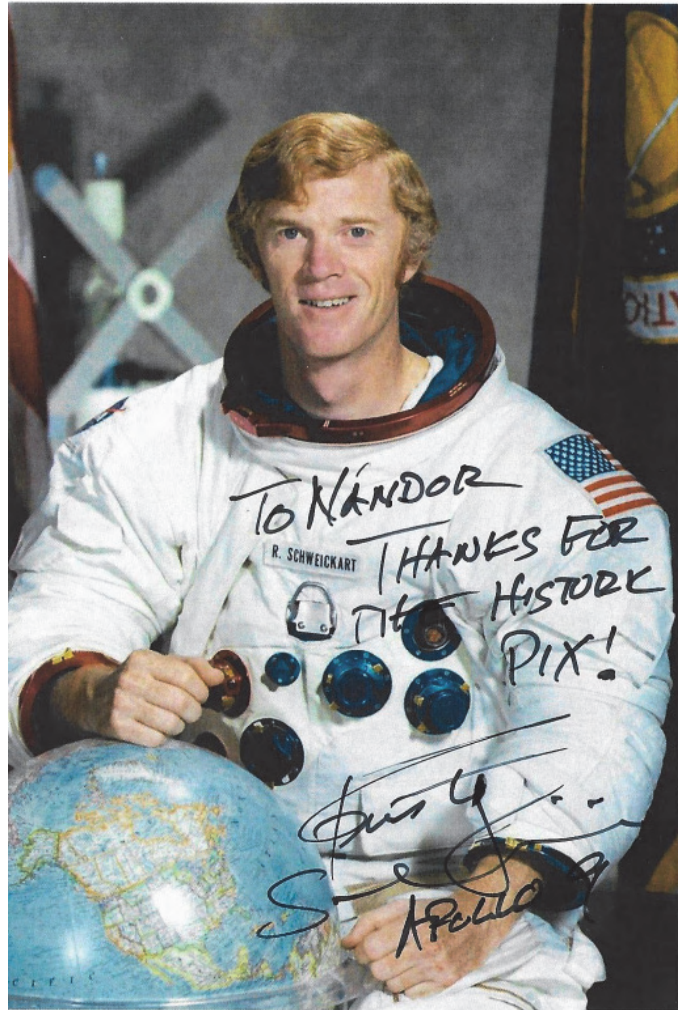
4. ábra: Rusty Schweickart üveges tánca. Kitűnő egyensúlyérzékét mint holdkomppilóta is kamatoztathatta

Öröm az örömben - nyugtázhattam az eseményeket, de inkább az öröm folytatódott. Charles Simonyi is jelezte, hogy nem jön Magyarországra, csak egy videóüzenetet fog küldeni. Ezzel kútba esett az az elképzelésem, hogy a Jurcsihin által Bajkonurból hozott földet együtt teszik a kistarcsei Űrfa alá. Aztán Jurcsihin is elmaradt, és az OKK-val tervezett közös program is hamvába holt.

Ennyi kellemetlen hír után reméltem, hogy valami jobb következik. Amikor Bacsárdi László Székely Anna Krisztina társaságában felkeresett, felcsillant a remény, hogy az 1986-os történetekhez hasonló eseményekben vehetek részt. Négy vitrint tölthettem meg a gyűjteményemből, Illyés András segítségével. Még magam sem hittem el, hogy a lakásban semmi sem látszott az elvitt tárgyakból, sőt, a vitrinek alján lévő szekrényekből

még négy vitrint tudtam volna telerakni. Az installálási munka nem volt egyszerű, mert az előadóterem előtti folyosórészen csak állva dolgozhattam. A hatórás munka és ugyanennyi a lepakolásnál alaposan kifárasztott, és ha nincs Andris olyan kitűnő erőben, akkor nem tudtam volna egyedül visszavinni a dobozokat a 4. emeletre. Ez meg is győzött arról, hogy majdnem biztosan ez volt az utolsó kiállításom.

Legnagyobb sajnálatomra, csak a budapesti nyílt napon találkozhattam az űrhajósokkal, és nem mind-egyikükkel. Budapest, Debrecen, Győr, Kecskemét és Miskolc között „osztották el” őket, ezért csak kb. ötödrészükkel lehetett az egyes helyeken találkozni. Nagyobb problémát okozott, hogy nem állt ren-

RUSSELL SCHWEICKART

5. ábra: A „történelmi” fotókért kaptam a dedikációt

6. ábra. A négy vitrin egyike: magyar úrhajós

delkezésemre egy névsor, hogy kik jöttek Magyarországra. Elképesztő titkolózás vette kezdetét, és hiába próbálkoztam, még a legjobb szándékú emberek sem tudtak segíteni. Barátaim, ismerőseim küldtek olyan fotókat, amelyek az adott városban készültek, és a sajtó, a világháló információival kiegészítve azért már el lehetett indulni. Természetesen ez nem volt sétagalopp. A Blikktől is megkerestek egy olyan úrhajós fotójával, aki éppen aláír, de akit még ezek után sem tudtak beazonosítani. A gyűjteményem segítségével ez sikerült is, és felsejlett bennem, hogy talán őmiatta van ez a nagy titkolózás. Muhammed Fariszról van szó, aki a szíriai légierő pilótájaként 2012-ben – Törökországon keresztül – Németországba dezertált. Aztán a Külügyminisztérium (KKM) is közzétett egy fotót, amelyen 36

úrhajós látható. A hozzám beérkezett információk alapján a városokban lefotózott úrhajósok száma megegyezett – 36 fő – a fotón lévőekkel, de a nevek különböztek. Persze a KKM fotóhoz nem tartoznak nevek, ezért arcról és egyéb fotókról kellett egyesével mindenkit beazonosítani, a különbségeket megtalálni. (A sajtóban mindenhol „mintegy félszáz” úrhajósról írtak, de pontos számot sehol sem közölték).

Végül Horvai Ferenc húzott ki a kátyúból, bár 42-ig már nekem is sikerült az azonosítás. Kétségtelen, hogy az ő listáján ott volt a hiányzó név: Reinhold Ewald. Ő viszont nem szerepelt egyetlen „városi” fotón, mint ahogy Alekszandr Ivancsenkov sem.

Végül meg kell említenem a MANT két, A3-as méretű kiadványát. Ebben a munkában Ordasi Andrásé a főszerep, de Vincze Miklós is alaposan kivette ebből a részét. Az elsőben a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen (BME) járt nyolc úrhajós aláírása látható, míg a másodikban a kongresszus 43 résztvevője szerepel; 36-an a KKM fotóján, a többiek külön, mert a fotó elkészítésekor még nem vagy már nem tartózkodtak Magyarországon. Különböző okokból az eredetileg meghívott úrhajósok közül Stephanie Wilson, Szergej Avgyjejev és Szergej Krikaljev nem jött el.

7. ábra: Az ASE 33. kongresszusának űrhajósai. (Forrás: KKM)

8. ábra: Az első kiadvány belső része, az aláírások azonosításával